

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

2023 йил 05 декабрь

Бекобод шаҳар

Бекобод туманлараро иқтисодий суди судьяси Д.Хасанов раислигида, З.Бекмуратованинг котибалигида, Бекобод тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг даъвогар “ILG`OR AGRO” фермер хўжалиги манфаатида жавобгар “АРК ВЕКАВOD” масъулияти чекланган жамиятидан 89 119 399 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси юзасидан қўзғатилган ишни тарафлардан: даъвогар раҳбари Н.Хатамов, Бекобод тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши вакили У.Умаров (ишончнома асосида), жавобгар вакили Ф.Шадиев (ишончнома асосида) иштирокидаги очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

а н и қ л а д и:

Даъвогар “ILG`OR AGRO” фермер хўжалиги (бундан буён матнда “даъвогар” деб юритилади) манфаатида Бекобод тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши (бундан буён матнда “Кенгаш”) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар “АРК ВЕКАВOD” масъулияти чекланган жамиятидан (бундан буён матнда “жавобгар” деб юритилади) 89 119 399 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суднинг 2023 йил 21 ноябрдаги ажрими билан ишга низонинг предметида нисбатан мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида Тошкент вилояти Қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармаси жалб этилган.

Суд мажлисида иштирок этган Кенгаш ва даъвогар вакили даъво аризасини қувватлаб, жавобгар томонидан аванс ўз вақтида ва тўлиқ берилмаганлигини, шу сабабли пеня ундиришни сўраб мурожаат қилганлиги билдириб, даъвони қаноатлантириб беришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакили даъво аризаси юзасидан ёзма фикрнома тақдим этиб, фермер хўжаликларининг таъминоти жамғарма томонидан ажратилаётган кредит маблағлари ҳисобидан амалга оширилаётганлигини, аванс тариқасида кимёвий ўғитлар ва бошқа моддий бойликлар талабнома асосида берилаётганлигини, даъвогарнинг даъво талаблари асоссиз эканлигини билдириб даъвони қаноатлантиришни рад этишни сўради.

Тошкент вилояти Қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармаси суд муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган бўлса-да, бугунги суд мажлисида вакили иштирокини таъминламади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён “ИПК” деб юритилади) 170-моддасининг учинчи қисмига кўра иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган

жавобгар ва учинчи шахслар суд мажлисига келмаса, низо унинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкин.

Мазкур ҳолатда суд, низо юзасидан қарор қабул қилиш учун материаллар етарли эканлигини инобатга олиб, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 170-моддаси талабларидан келиб чиқиб, ишни учинчи шахс вакили иштирокисиз кўришни лозим топди.

Суд, иш ҳужжатларини муҳокама қилиб, тарафларнинг кўрсатмаларини тинглаб, қуйидагиларга асосан даъвои қаноатлантиришни рад этишни лозим топди.

Аниқланишича, тарафлар ўртасида маҳсулот етказиб бериш юзасидан контрактация шартномаси имзоланган. Жавобгар шартнома шартларини лозим даражада бажармаганлигини асос қилиб, даъвогар манфаатида Кенгаш судга даъво аризаси билан мурожаат этиб, жавобгардан пеня ундиришни сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 55-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларига кўра, ҳар кимга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органларининг ҳамда бошқа ташкилотларнинг, улар мансабдор шахсларининг қонунга ҳилоф қарорлари, ҳаракатлари ва ҳаракатсизлиги устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади. Ҳар кимга бузилган ҳуқуқ ва эркинликларини тиклаш учун унинг иши қонунда белгиланган муддатларда ваколатли, мустақил ҳамда ҳолис суд томонидан кўриб чиқилиши ҳуқуқи кафолатланади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг (бундан буён матнда “ФК” деб юритилади) 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Иш ҳужжатларидан кўринишича, тарафлар ўртасида пахта хом-ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш юзасидан 2023 йил 24 февралда 164-сонли шартнома имзоланган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 4.2-бандига кўра “Буюртмачи” (жавобгар) ушбу шартнома қонуний кучга кирган кунидан бошлаб шартноманинг 4.1-бандига мувофиқ “Маҳсулот етказиб берувчи” (даъвогар)га агротехник карта асосида маҳсулот етиштириш ҳаражатларини 60 фоизгача аванс сифатида тўлаб бериш мажбуриятини олган.

Мазкур шартнома шартидан келиб чиққан ҳолда, жавобгар томонидан даъвогарга 60 фоиз аванс тўлаб берилмаганлигини важ қилиб, даъвогар манфаатида Кенгаш судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, шартноманинг 5.3-бандига асосан жавобгардан 89 119 399 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд даъво аризасида келтирилган важлар билан қуйидагиларга кўра келишиб бўлмайди деб ҳисоблайди.

Даъво аризасига асос қилиб келтирилган шартнома 4.2-бандининг иккинчи қисмига асосан “Маҳсулот етказиб берувчи” (даъвогар) ҳар йилги пахта ҳосилини етиштириш учун “Буюртмачи” (жавобгар)га агротехник тадбирлардан келиб чиққан ҳолда ҳаражатлар тури ва муддати бўйича молиялаштириш юзасидан агротехника тадбирлари бошланишидан аввал камида 15 кун олдин талабнома тақдим этиши ва талабномада

кўрсатилган сумма шартнома умумий қийматининг 60 фоизидан ошиб кетмаслиги лозим бўлган.

Бироқ, даъвогар томонидан жавобгарга пахта ҳосилини етиштириш учун харажатлар тури ва муддати бўйича молиялаштириш юзасидан талабнома юборилмаган.

ФК 256-моддасига кўра тарафлардан бири шартномага мувофиқ бошқа тарафнинг ўз мажбуриятларини бажаришига боғлиқ қилиб қўйилган мажбуриятни бажариши муқобил бажариш ҳисобланади.

Бурчли тараф шартномада белгилаб қўйилган мажбуриятни бажармаган ёки мажбурият белгиланган муддатда бажарилмаслигини очиқ кўрсатиб турган вазият мавжуд бўлган тақдирда, муқобил ижрони ўз зиммасига олган тараф ўз мажбуриятини бажармай туришга ёки бу мажбуриятни бажаришдан бош тортишга ва кўрилган зарарни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Агар шартномада кўрсатилган мажбурият тўла ҳажмда бажарилмаган бўлса, муқобил ижрони ўз зиммасига олган тараф ўз мажбуриятининг иккинчи тарафнинг тўла ҳажмда бажарилмаган мажбуриятига мос келадиган қисмини бажаришни тўхтатиб қўйишга ёки бажаришдан бош тортишга ҳақли.

Мазкур шартноманинг 5.3-бандига мувофиқ, “Буюртмачи” (жавобгар) ёки “Маҳсулот етказиб берувчи” (даъвогар) тўлов ёки маҳсулотни етказиб бериш муддати ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун муддати ўтказиб юборилган тўлов ёки маҳсулот суммасининг 0,4 фоиз миқдорида, бироқ муддати ўтказиб юборилган тўлов ёки маҳсулот суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорда пеня тўлайди.

Бундан кўринадики, шартноманинг 5.3-бандида жавобгар томонидан 60 фоизгача аванс тўлаб берилмаганлиги оқибатида пеня тўлаш тартиби белгиланмаган бўлиб балки, жавобгардан томонидан даъвогар етказиб берган маҳсулот учун ўтказиб юборилган тўлов суммасининг, шунингдек даъвогар томонидан шартнома бўйича маҳсулот ўз вақтида етказилмаганида ҳар бир кечиктирилган кун учун 0,4 фоиз миқдорида пеня ундириш кўрсатилган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси “Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида”ги Қонунида ҳам етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи миқдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорида пеня тўланиши белгилаб қўйилган.

Қолаверса, даъвогар пеня ундириш талабини исботлаб бермади ва даъво аризасини асослантирувчи далилларни судга тақдим этмади.

Ваҳоланки, ИПК 68-моддасининг биринчи қисмида ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс, шу жумладан даъвогар ҳам ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши кераклиги аниқ белгилаб қўйилган.

Шу боис суд, даъво аризасини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддасининг биринчи қисмига кўра суд харажатлари ишда иштирок этувчи

шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Қайд этилганларга кўра, суд иш ҳужжатларини тўлиқ ўрганиб, тарафларнинг важ ва эътирозларига тегишли ҳуқуқий баҳо бериб, ишнинг ҳақиқий ҳолатидан келиб чиқиб, даъвони қаноатлантиришни рад этишни, ишни кўриш билан боғлиқ давлат божини даъвогар зиммасига юклашни лозим топди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида” 2017 йил 10 октябрдаги ПҚ-3318-сонли қарорининг 3-бандига кўра Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашларига фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар тақдим этиш ҳуқуқи берилган. Бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмайди.

Мазкур Қарор талабларидан келиб чиқиб, суд мазкур иш бўйича манфаати кўзланган шахс яъни, даъвогардан давлат божи ундирмасликни лозим топди.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 173, 179, 180 ва 186-моддаларини қўллаб суд,

қ а р о р қ и л а д и:

Бекобод тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг даъвогар даъвогар “ILG`OR AGRO” фермер хўжалиги манфаатида жавобгар “АРК ВЕКАВOD” масъулияти чекланган жамиятидан 89 119 399 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризасини қаноатлантиришни рад этилсин.

Даъвогар “ILG`OR AGRO” фермер хўжалиги томонидан олдиндан тўланган 33 000 сўм почта харажати ўз зиммасида қолдирилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан шу суд орқали Тошкент вилоят судининг Иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ой муддат ичида апелляция тартибида шикоят бериш мумкин.

Раислик қилувчи, судья

Д.Хасанов

Хужжат имзоланган: Хасанов Дилшод Шухратович, 05.12.2023

